

במקום

לאנשים שאוהבים קיבוץ

ההסתדרות, לדעת אמרי רון, היא המתאימה לשמור על מעמדו וזכויותיו של חבר העובד כשכיר בקיבוצו המשתנה • עמ' 3

סוד קסמו של קיבוץ שדה אליהו, השוכן באזור שחון וסובל מבעיות קרקע ומים, הוא בעשייה חקלאית מדהימה • עמ' 4

הסלבריטיז החסוי של יטבתה הוא מפקדה היוצא הנועז של סירת מטכ"ל. השיחותיות חוגגת בקיבוץ הפורח במדבר • עמ' 8

סיון תש"ע - מאי 2010 - גיליון 16

חיזוק איכותי למט"ש

פותחים את המעגל

מול אוברן הזהות השיתופית בקיבוצים המשתנים, חלה בימים אלה התפתחות משמעותית עם ההחלטה העקרונית של מעגל הקבוצות השיתופיות להצטרף למטה השיתופי, כחלק מבנייתו כתנועה אידיאולוגית וממשית בתוך התנועה הקיבוצית ומחוצה לה, וכדרך פוליטית המקדמת שינוי ממשי בחברה

המליאה לפני ההצבעה באסיפה בקיבוץ תמוז

"אופציה ריאלית היא, שנהיה החטי"ב העירונית של התנועה הקיבוצית. חלק מהתנועה שיאפשר לבני הקיבוצים להיות חלק מהמגמות החדשות, מבלי לעזוב בעצם את התנועה, ושיאפשר לקיבוצים לבחור גם במרחב הכפרי.

אופציה ריאלית אחרת היא חלק מקואליציה של ארגונים ותנועות בהובלת המטה השיתופי.

ביחס למעגל עצמו, נעשה מאמץ לחזק שני עקרונות מנחים שלנו, והם יצירת קשר הדוק וברור בין אורח חיים פוליטי לאורח חיים שיתופי, וכמו כן – הכנסת הערכים השיתופיים לפוליטיקה הישראלית."

חלק מתהליך בניית התנועה השיתופית

דורון נדיב, רכז החינוך של המטה השיתופי, לקח חלק בשיבת המזכירות שעסקה בחיבור למעגל הקבוצות. "אני רואה בהכרעתם של חברי מעגל הקיבוצים להצטרף למטה השיתופי, כחלק מתהליך בנייה של התנועה השיתופית, הכרעה היסטורית חשובה", הוא אומר. "בנוסף, הכרעתם לראות גם בקיבוץ השיתופי יעד הגשמה היא אבן דרך חשובה, אשר מסמנת אולי שינוי מגמה, כדרך של הקבוצות השיתופיות."

דורון רואה אתגר וצו השעה באיחוד הכוחות השיתופיים, אשר מאמינים במאבק חברתי על תיקון חברתי יסודי בחברה הישראלית והקיבוצית לאור הרעיונות הסוציאלי-דמוקרטיים וערכי הקיבוץ השיתופי. "על המטה השיתופי ומעגל הקבוצות", הוא מסכם, "להקים צוותים משותפים כדי לבחון באילו דרכים נצא לדרך המשותפת."

המטה השיתופי: ביטוי משמעותי לשותפות

המטה השיתופי של התנועה הקיבוצית תומך במעגל הקבוצות מבחינה כלכלית מאז הקמתו של המעגל. מריו טויב, רכז הפעילות במטה השיתופי, מברך עתה על ההחלטה: "ניי-כנס למהלך של בניית צוות עבודה שיבנה את הפעולה המשותפת בכדי לעודד הגשמה גם בקיבוץ השיתופי. כממשך מספר שנים אנו מקיימים תמיכה טכנית, לוגיסטית, ואידיאולוגית, כך שהמהלך האחרון וההחלטה של המעגל הם ביטוי נוסף, משמעותי לשותפות."

לורליזם שיתופי סוציאליסטי. החממה מהווה נקודת מפגש בין תנועתית בנושא הקבוצות הבוגרות. אנו פועלים עם הצופים, עם בני המושבים, אחרי, החברה להגנת הטבע ובינה, ואנחנו נמצאים בחתירה מתמדת להרחבת ההשפעה שלנו."

כל קיבוץ נראה וחי אחרת

אז בעצם, מה לכם ולקיבוץ השיתופי, פי, השמרן, המבוסס על תקנונים? "אני לא רואה כך את הקיבוצים בכלל. אני רואה את הקיבוצים השיתופיים כמגוון מאוד נרחב. כל קיבוץ נראה וחי אחרת, וכך גם במרחב השיתופי. אני רואה את המטה השיתופי כמנוע התחדשות מרכזי בתנועה הקיבוצית."

תרחיב קצת לכוונתך על פעילות פוליטית. "חברים מהמעגל פועלים במסגרות רבות. המנחה של הפגנת השמאל בירושלים, למשל, הייתה אסתי, חברה ב"חורש". יש לנו חברים ביסוד, יש לנו חברים רבים בכוח לעובדים, וגם ב"עיתידנו" – איגוד העובדים הסוציאליים שפועל בתוך ההסתדרות – פועלות מיכל גומל וענבל טלוסברג.

לצד זה, שלוש מהקבוצות החברות במעגל מפעילות עמותות, שמשפיעות על מרחב החיים שלהן; עמותת גוונים בשדרות, עמותת קהילה בבית שמש ועמותת תור המדבר – שמופעלת בבאר שבע על ידי קהילת קמה. בנוסף לכך, יש חברים מהמעגל שפעילים בבית יגאל אלון ומפעילים עוד הרבה תוכניות ייחודיות שמשפיעות על החברה הישראלית."

הכנסת הערכים השיתופיים לפוליטיקה

אבל, אם נשאל את החברה, הם יגידו שהם פעילים פוליטיים של מעגל הקבוצות? "השיטה היא לא של מינויים ונציגים מטעם, אלא פעילות בתוך המרחב הרלוונטי לכל חבר ולכל קבוצה. יש כאלו שפועלים במעגל העבודה שלהם, כי הוא המשמעותי ביותר. ויש כאלה, שבחרים מסגרות אחרות. אך עם עובדה אחת אי אפשר להתווכח, וזאת ההשפעה שלנו והדומיננטיות שלנו במסגרות רבות."

ישאלה השושה, שעלתה גם במזכיר רות המטה השיתופי, איפה אתם עוד עושים שינויים?

החלטת מעגל הקבוצות

החלטת אסיפת החברים הראשונה של מעגל הקבוצות מתאריך 01.4.32, בקיבוץ תמוז:

1. מעגל הקבוצות מביע את רצונו העקרוני להצטרף למטה השיתופי כחלק מתהליך בניית הזרם השיתופי כתנועה אידיאולוגית וממשית בתוך התנועה הקיבוצית ומחוצה לה.

2. החלטה עקרונית זו נובעת מתוך ההבנה, כי במציאות הפוליטית הישראלית של ימינו עלינו לאחד את הכוחות השיתופיים-סוציאליסטיים במטרה ליצור שינוי ממשי בחברה.

3. מעגל הקבוצות רואה את הקיבוצים השיתופיים במרחב הכפרי כשותפיו לדרך בבניה של כוח לשינוי חברתי וליצירת פלטפורמה להקמת קבוצות שיתופיות-סוציאליסטיות חדשות, שיגשימו בעיר ובקיבוץ הכפרי כאחד.

3.1. סוגיית ההגשמה במרחב העירוני היא עקרונית, אך עוד לא הוכרעה במעגל. לכן, המעגל יקיים דיון על העדפותיו והשקפותיו במקביל לתהליך ההצטרפות לזרם השיתופי.

4. מעגל הקבוצות מכיר בשותפות זו כפלטפורמה והזדמנות להפריה הדדית והתחדשות אורחות החיים השיתופיים-סוציאליסטיים.

5. מעגל הקבוצות יקים ועדה שתקיים סידרה של פגישות עם המטה השיתופי לעיצוב ממשי של השותפות הנ"ל עד לניסוחו של מסמך המפרט את משמעותה של השותפות (על כלל היבטיה, כולל ההיבט הארגוני). אותו מסמך יובא לאישור סופי באסיפת החברים של מעגל הקבוצות.

5.1. הוועדה תורכב מרכז מעגל הקבוצות ומנציגים משתי קבוצות נוספות לפחות. הוועדה מתחייבת להביא הצעה לדיון לאספת החברים של המעגל שתקיים כחודשיים לפני כנס המטה השיתופי (המ-תקיים באוקטובר 2010).

הקבוצות?

"מעגל הקבוצות הוא התארגנות של מספר קבוצות שיתופיות, קיבוצים עירוניים וקהילות שיתופיות על בסיס שיתופי-סוציאליסטי. חלק מהקבוצות צעירות יותר וחלקן ותיקות יותר ומוכרות, דוגמת הקיבוץ העירוני בשדרות "מגוון" והקיבוץ העירוני בבית שמש "תמוז"."

עידוד הקמת קבוצות חדשות

למה בעצם קיים המעגל?

"התארגנות זו מהווה פלטפורמה להגשמה רחבה של הרעיון השיתופי.

השוני באופן הגשמת השיתוף יוצר שיח פורה ודינאמי, אפשרויות רחבות ומתרחבות של הגשמת הרעיון השיתופי-סוציאליסטי ומעגל שותפים רחב ככל האפשר, כדרך פוליטית המקדמת שינוי ממשי בחברה.

"השיטה היא לא של מינויים ונציגים מטעם, אלא פעילות בתוך המרחב הרלוונטי לכל חבר ולכל קבוצה."

יש כאלו שפועלים במעגל העבודה שלהם, כי הוא המשמעותי ביותר, אך עם עובדה אחת אי אפשר להתווכח, וזאת ההשפעה והדומיננטיות שלנו במסגרות רבות"

מעגל הקבוצות פועל ליצירת שותפות תרבותית, חברתית, כלכלית ופוליטית בין הקבוצות החברות בו, תוך חתירה מתמדת להרחבת השותפות הזו עם הקבוצות והקיבוצים מהתנועות השונות.

מה מייחד את המעגל?

"דבר הראשון, כולנו חלק משוק העבודה הישראלי, וזה יוצר תודעה מאוד ברורה. אנחנו חלק ממשק החברה הישראלית ומשפיעים בתוכה. דבר שני שמייחד הוא ריבוי הפעילים הפוליטיים, אנו פועלים כחלק מהתארגנויות רחבות יותר.

השלישי וזאת החממה. את החממה מוביל אליעד מקהילת קמה, החממה להקמת קבוצות, קיבוצים וקהילות שיתופיות של מעגל הקבוצות. מטרתה היא ליוזם, לתמוך, לעודד ולעזור להקמת קבוצות שיתופיות חדשות.

אנחנו עושים זאת על ידי אותו עיקרון שמנחה אותנו בפעילות הפוליטית, באמצעות יצירת שיתופי פעולה רחבים. אנחנו מביאים איתנו ידע, כלים, ניסיון בכדי ליצור מסגרות, שיתנו ביטוי לפי

אורי אופיר / מצר

באסיפת חברים של מעגל הקבוצות השיתופיות, שהתקיימה בקיבוץ העירוני תמוז בסוף אפריל, התקבלה החלטה עקרונית לתחילת תהליך הצטרפות למטה השיתופי. אף הוקמה ועדה לקיום השיח עם המטה השיתופי, כדי לממש את ההחלטה עוד לפני הכנס השנתי של המטה השיתופי באוקטובר הקרוב.

במעגל הקבוצות חברים כיום שבעה קיבוצים עירוניים וקבוצות שיתופיות: קיבוץ תמוז בבית שמש, קיבוץ מג"ו בשדרות, קבוצת מפרש בדרום ת"א, קבוצת חורש בירושלים, החברה מקיבוץ עי השופט, קהילת קמה בבאר שבע וגרעין צ'פופו בחיפה.

להחלטת ההצטרפות עתידה להיות משמעות מעשית גם על פעילות המטה השיתופי וגם על המשך השתלבותן של

הקבוצות הללו במערכות התנועה הקיבוצית. אין היא מובנת מאליה. אלעד הראל, מהקבוצה השיתופית מפרש, רכז מעגל הקבוצות השיתופיות, משתדל לשתף אותנו בהחלטות וברקע לקבלתן. "הדיון וההכרעה על 'מרחב הפעולה' של מעגל הקבוצות הוא משמעותי מבחינה מהותית-ערכית ואסטרטגית כאחד", הוא מסביר. "את הזירה בה אנו פועלים אני מגדיר כ'מרחב פעולה'. היא המכילה את הקואליציות שאנחנו חלק מהן, את השותפים שלנו, את אופן גיוס המשאבים שלנו ואת הכוחות והגורמים שאנחנו מתנגדים להם."

גיבוש הסכמות משותפות

בחמש השנים האחרונות קיימו במעגל הקבוצות שיחות רבות על "מרחב הפעולה", אך עד לפגישה האחרונה לא התקבלה הכרעה ממשית. "כתוצאה מכך", מציין אלעד, "מעגל הקבוצות פועל בכמה 'מרחבי פעולה', ולכן כיוון התקדמותו ופעילותו לא ברור ולא מדויק. עתה הגענו לסימום של תהליך משמעותי. בשלב הראשון הייתה בנייה של ההסכמות המשותפות, סביבן אנחנו מתאגדים ועליהן בנוי מעגל הקבוצות. השלב השני היה בנייה של מבנה דמוקרטי."

קיבלתם החלטה שלא רבים מבינים אותה: למה מעגל הקבוצות ירצה קשר עם התנועה הקיבוצית? אולי תנסה, דווקא בתור התחלה, לפגוש במשפט אחד את המסר שלך לקוראים.

אלעד הראל: "התנועה הקיבוצית צריכה לחזור ולתפוס מקום מוביל במרחב השיתופי-סוציאליסטי בישראל. אז בוא נתחיל להתחלה, מהו מעגל

לא לנוח על זרי דפנה

יש היום הרבה אנשים שמאסו ברדיפה אחרי מתחים ומעמד ומחפשים את טעם החיים המיוחד של כפר-שיתופי. אנחנו צריכים לפתוח את הלבבות, לקלוט, להתחדש, ליצור חיים שמרגישים את יתרונם יום-יום ושעה-שעה

אלי גורן / גבע

חיי שיתוף אמיתיים אינם רק נוסחאות של שוויון ערך האדם והעבודה, דה, או כל אחד נותן לפי יכולתו ומקבל לפי צרכיו. אם נוסחאות אלה אינן מלאות תוכן יומיומי, הן מאבדות חלקית מערכן.

חיי שיתוף אמיתיים צריכים ליצור יחסי אמון והתחשבות בין החברים.

חיי תרבות שמרגישים בהם יום-יום, לימוד משותף, חגים ועוד. ובעיקר צריך לגלות כוחות חדשים כדי לקלוט חברים חדשים, לפתוח את הלבבות.

יש היום הרבה אנשים שמאסו ברדיפה אחרי מתחים ומעמד ומחפשים את טעם החיים המיוחד של כפר-שיתופי.

אנחנו צריכים לפתוח את הלבבות לקלוט, להתחדש, ליצור חיים שמרגישים יום-יום ושעה-שעה את יתרונם.

נציגי ההסתדרות, תנועות הנוער ואגף המשימות מניפים את הדגל האדום ברחבת בית ההסתדרות

על סדר היום התנועתי

האם ראויה התנועה הקיבוצית לגיבוש עמדות פוליטיות?

מי מרוויח ממניעת דיונים פוליטיים בתנועה הקיבוצית? גם המפלגות, אך בעיקר אלה המבקשים שקט ושלוש בית נצחי שיש לו משמעות של "ואקום", תופעה המצביעה על חוסר במנהיגות המבקשת להוביל ולהשפיע במדינת ישראל. וגם כמה הערות גלויות לב על עתיד פעילות המטה השיתופי

ביום על פי החלטות המוסדות הלאומיים, ולא משאירים את הדגל הכחול לבן – לא ל"מתנחלים" ולא ל"שמאל הלאומי". אנו מניפים אותו ואת הדגל האדום בכל עת ובכל מקום, כביטוי לפעילות סולידרית ולשליחות בלב מצוקות החברה הישראלית. אנו נפגשים עם קבוצות צעירים בקיבוצים ומסתייעים בקרן ברל כצנלסון, במרכזי חינוך כמו "פרדס", "מעורר", ו"דרך". ועוד לא התחלנו בקרב הגדול על מניעת מכירת אדמות מושבים לערבים בג'ל. והצורך בגיבוש עמדות עצמאיות ללא תלות במפלגות "העבודה", "מר"צ" ו"קדימה" – ששמחות לדעת, כי אנו כתנועה משותקים היום.

קרן אור הוא דווקא מזכיר התנועה, שמ"בין את ההווה הזאת.

עתיד המטה השיתופי בתנועה הקיבוצית

כפי שהמטה מתנהל ופועל היום, עדיף לסגור אותו. אך באם תאבי חיים הרעיון השיתופי והנושאים בו, עליו להידלק ול"בעור ולהגיע לכל חבר וחבר. הרעיון השיתופי משימתי זקוק היום לש"לושה מיליון ש"ח, כדי לממש סדרת פעולות ומבנה ארגוני קבוע, שיצמיח אותו. בפועל, עובדים במסגרות של עד 800,000 ש"ח בלבד. התוצאה: הכל נשחק, שדוף, חסר אונים ומ"חכה להנשמה מפה לפה. צריך דחוף לקבל החלטה אמיצה ואחראית.

יש במטה היום פעילים מצוינים, אחראים ומסורים, אך אנו לא נבחנים לפי כוונות אלא לפי תוצאות. והן לא משיגות רצון. נוכחתי לדעת, שאסור למטה השיתופי לה"תקיים עוד כך. הרמזור מסמן אדום! הביטוי "תנועה בתוך תנועה" אינו קורא לפילוג, אלא למתן תוקף לייחודיות צומחת המפ"רה משימות קיימות וחדשות. הכנס השנתי בערבה יכול להיות נקודת מפנה משמעותית לעתיד הרעיון השיתופי והמשימתי. סליחה על גילוי הלב. קבלו את דברי "כפצעי אוהב", – הרעיון ונושאי הדגל יק"רים מאוד לליבי.

על פי תוכנית העבודה באגף המשימות לא כך הם הדברים. כי חלק גדול ממעשינו יש להם משמעות פוליטית. אנו עוסקים בכל הסוגיות שהועלו עד כה, תוך מתן בי"טוי להשקפה עולם הנסמכת על ערכי תנו"עות הנוער והבוגרים, על צרכי צעירים המבקשים לחיות כאן ולא לעזוב לחו"ל ועל מוטיבציה המבוססת על חינוך לאהבת מו"לדת, לציונות, דמוקרטיה וסולידריות. יש לנו חזון ושאר רוח. יש לנו תכנית עבודה ופעולות שמשמעותן השפעה על מה שמתרחש כאן בארץ. האדמה והבית הם יעד לחיי משפחה וגם ולמאבק על דמותה של המדינה. לפיכך, מעת לעת אנו פועלים בגיבוש עמדות בסוגיות שנויות במחלוקת העולות על הפרק. דוגמאות בלבד:

1. חינוך ההתיישבות בצפון ים המלח, בבקעה וברמת הגולן – עד להכרעה מדינית. כן או לא?
2. הצטרפות לבג"צ לתנועות הנוער כנגד הפ"רטת הקרקעות שבידי המדינה, כן או לא?
3. גירוש 1,200 בני עובדים זרים בעוד חו"רשיים. כן או לא?
4. הצטרפות להסתדרות כתנועה משפיעה על אופיו של הארגון, על בסיס חברות אישית. כן או לא?
5. תמיכה בדרישות ארגוני המורים לשכר ראוי ושכר לימוד נמוך לסטודנטים כן או לא?
6. שירות לאומי חובה לכל אזרח המדינה ששוחרר מגיוס לצבא. כן או לא? ועוד ועוד.

מניפים את הדגלים

אך יש איתנו חברים מכובדים, שמנסים למנוע דיונים בהם דרושה הכרעה בעלת משמעות פוליטית. בכך הם סוגרים על נש"מתנו המבקשת לתת ביטוי לאנרגיית השו"תפות והיחד.

כמפגשים הרעיוניים של אגף המשימות אי אפשר שלא להבין, כי אנו מגבים פעו"לות למען החבר היחיד הנאבק על זכויותיו, מחזקים קיבוצים בכל מקום בארץ – היוש"

יואל מרשק / מרכז אגף המשימות

בהיעדר עמדות פוליטיות וגי"בוש השקפת עולם אין לנו מה לתת לבנינו, מלבד דירות וחל"קת אדמה שנוריש. אולי, יש כאלו שרוצים בכך ופועלים להפוך את התנועה ל"משרד אינטרסים", שכל תפקידו להלחם ב"פקידי האוצר" (זוכרים את פקידי הברון?). המבק"שים להוכיח לנו, כי הצלחנו להנמיך את הגדרות ולהיות כמו כולם. ותגובתם: ביטול "מכבסת המיסוי" – כל אחד יוכל למכור את דירתו למרבה במחיר והקיבוץ יתנהל כמו ישוב קהילתי לכל דבר, כולל בוודאי החז"רת המשבצת החקלאית.

גם עניין החינוך הייחודי שלנו ייבוק, ותישאר האמרה: "וישחקו הנערים לפני"נו". כך יתפסו הצעירים ותנועות הנוער. "הכל דיבורים" אצלכם – יקניטו אותנו, וזכויותינו ההיסטוריות, שניתנו גם בעבוד השקפת עולם אחראית שבנתה את המדינה, יישמדו במוזיאון, כמו שמורות הטבע של אינדיאנים בארצות הברית.

מי מרוויח ממניעת דיונים פוליטיים בתנועה הקיבוצית?

ראשית – המפלגות – להן יש חירות בהבעת דעות, הן חסרות שילוב של "דרך ובית" ודוגמה אישית, וכל אחד יכול לפתוח פער עצום בין הצהרתו למעשיו.

שנית – אלה המבקשים שקט, שלום בית נצחי שיש לו משמעות כמו "אוויר עומד", כמו "ואקום" – תופעה המצביעה על חוסר במנהיגות המבקשת להוביל ולהשפיע במ"דינת ישראל. התוצאה?

רדידות, חוסר אונים, התחשבות על כל מילה שנאמרת, זלוזל מופגן במעשים בעלי משמעות וחתימה ל"עשייה לבית" בלבד. ראו איפה הפוליטיקאים שלנו ב" 20 שנה האחרונות.

הסוגיות השנויות במחלוקת

אם זה המוצב, אז מה הולך לקרות במ"עגלי התנועה?

"במקום" לכל המעוניין

"במקום" מופץ חנים לכל הקיבוצים בארץ בחבילות של 40 עותקים לכל ישוב. הוא אמור להגיע לכל קיבוץ בדואר בחבילה מיוחדת, במהלך ימי השבוע האחרון בכל חודש. אנא, עדכנו אותנו אם אינו מגיע לקיבוצכם (למייל שלנו, או לאחד הטלפונים המופיעים כאן בהמשך), או אם חסרים גיליונות.

מפאת קשיים בתפוצת העיתון אנחנו מאפשרים עשיית מנוי לעיתון, בתשלום צנוע מראש עד סוף השנה. המחיר: 4 ש"ח לעיתון לכיסוי עלויות לוגיסטיות ודואר (שנתי: 48 ש"ח). הרשמה ופרטים דרך המטה השיתופי בטלפון: 03-6925418.

אפשר לקבל עותק מקוון של העיתון. המעוניינים מוזמנים לפנות אלינו דרך המייל: bimcom.co.il@gmail.com, או לטל: 052-3113527, 054-6633322.

העיתון גם מופיע וזמין לכל קורא באתר הקיבוצים: www.kibbutz.org.il ובאתר שוויים: www.shavim.org.il. הגיליון הבא – "במקום" מס' 17, יופיע לקראת סוף חודש יוני ויופץ בקיבוצים בין יום ב', 21.6.2010, עד יום ה', 24.6.2010. חפשו אותו בתאריכים אלה אצל האחראים בקיבוצכם על חלוקת העיתונים, או בדואר, ודווחו לנו במקרים של תקלות, נשתדל לשלוח לכם עיתונים נוספים. קריאה נעימה!

מ.ב.

במקום לאנשים שאוהבים קיבוץ • גיליון מס' 16
מאי 2010, סיון תש"ע
יוצא לאור ע"י עמותת "חוג העמקים" יחד עם המטה השיתופי הקיבוצי
עורכת: מרים עין-דור ריפתין
מערכת: אלי גורן ומרי טויב
עיצוב ועריכה גרפית: בני בן חיים
ניהול ומודעות: עזר גורן, ת.ה.655, עומר, מיקוד, 84965.
טלפון: 08-6469293.
דואר אלקטרוני: azargoren@walla.co.il
הדפסה: סולן הדפסות בע"מ, פתח-תקווה
מופץ בכל הקיבוצים בארץ
הקוראים מוזמנים להגיב ולכתוב אלינו: באינטרנט לכתובת: bimcom.co.il@gmail.com
טל: אלי - 054-6633322, מרים - 052-3113527
תודה מיוחדת ללודר בוב מאנגליה על העזרה הגדולה בהוצאת העיתון לאור

למה הסתדרות בקיבוץ

מעמד החבר העובד בקיבוץ המשתנה הוא הנחות במדינה: אין לו חוזה עבודה, לא פרטי ולא קיבוצי, גם לא ועד עובדים שייאבק על תנאי העבודה ולא איגוד מקצועי שיגן מפיתורין, לא נצברת לו קרן פיתורין ולא מובטחים פיצויים הוגנים. ההסתדרות היא המתאימה ביותר לשמור על מעמדו וזכויותיו

– אורחן, המכון לחקר הקיבוץ), הרגשת אי בטחון האישי בקיבוץ המופרט גבוהה בהרבה מזו בקיבוץ השיתופי. כלומר, בקיבוץ "רשת הביטחון" החבר רים מרגישים פחות ביטחון...

אין ספק, שמצב זה יוחרף ככל שייכנסו לניהול הקיבוץ מנהלים חדשים חיצוניים, "שלא ידעו את יוסף", ושמבחינתם מעמדו של החבר העובד כמעמדו של כל שכיר.

אבל, מהבחינה המשפטית מעמדו של חבר האגודה איננו כשל עובד שכיר רגיל. למעשה, אם להיות כנים, מעמדו של העובד של חבר הקיבוץ באגודה או בתאגידה בקיבוץ המופרט הוא הנחות ביותר במדינה:

- אין לו חוזה עבודה, לא פרטי ולא קיבוצי.
- אין לו ועד עובדים שייאבק על תנאי העבודה.
- ניתן לפטר אותו מהיום למחר.
- אין לו איגוד מקצועי שמגן עליו בפני פיתורין.
- לא נצברת לו כותרת פיתורין, כנדרש לגבי עובדים שכירים.
- לא מובטחים לו פיצויי פיתורין הוגנים.

ההצטרפות להסתדרות

זו הסיבה, שכאשר נוסח "התקנון הרדום", שהפך לחלק מהתקנונים של מס' קיבוצים, הוא כלל הוראה מפורשת של מעבר ל"יחסי עובד-מעביד" נורמאליים. אם החבר הופך באחת לשכיר בקיבוץ, ככל השכירים, ראוי שיהנה ממעמד מקביל של שכיר בחברה הישראלית.

וכך, המעבר לקיבוץ המופרט היה חייב להיות מלווה במעבר ליחסי עובד-מעביד נורמאליים.

הגוף המתאים ביותר לשמור על מעמדו וזכויותיו של החבר השכיר – הוא ההסתדרות.

אין ספק, שאם רק יוסכם ויומלץ ע"י התנועה כי ההסתדרות תציע שירותיה לחברי קיבוצים, יהיה לכך הד חיובי ביותר. ה"פרמיה" החודשית איננה גבוהה מכל תוכנה שהחבר הממוצע רוכש דרך האינטרנט. ואילו ההגנה שההסתדרות תיתן לחבר עולה על פרמיה זעומה זו עשרות מונים.

הגיע הזמן, שהתנועה תכריז כי היא ממליצה לחברי הקיבוצים להצטרף באופן אישי להסתדרות.

אמרי רון / משמר העמק

הקיבוץ השיתופי, המבוסס על ערכות הרדית מלאה, מתמודד באמצעים חברתיים עם בעיות העבודה של החבר, כמו הכוונה והתאמה, תנאי עבודה והחלפת מקום עבודה. הקיבוצים המצליחים יותר הם אותם שמשכילים לגייס את מירב פוטנציאל כח העבודה, הן ע"י מערכות יעילות ותומכות של הכוונה והתאמה, ולידן מערכת מוסכמת של קידום והשכלה, והן ע"י הפנמת תודעה מפותחת של פרגון, כבוד הדדי, וכד'. תגמולים אנושיים אלה אמנם אינם חומריים, ובכל זאת נדרשים יותר ויותר ע"י האדם המודרני, שצרכיו הבסיסיים סופקו כבר מזמן.

ביטול אחריות הקיבוץ

הקיבוץ המופרט מתאפיין בביטול אחריות הקיבוץ בכל נושא העבודה והפרנסה, והעברתו בלעדית לאחריותו של החבר. בדרך זו "הדיסק הקשיח" השתנה באחת.

החבר חייב להיאבק בעצמו על פרנסתו, כפי שנהוג היה מאמצע המאה ה-18, מיום שהוקם והתבסס המשטר הרכושני. הסדרים קפיטליסטיים שונים ממדינה למדינה, ואמנם נבחנים בין השאר ברמת האחריות של המדינה לנושאים המרכזיים בחייו של האדם, כמו חינוך, השכלה, בריאות. ההבדל, כנראה, נעוץ בכך שהמשטר הרכושני כבר מזמן לא מתיימר לקרוא לעצמו "מתחרש"...

האמת ניתנת להיאמר, כי אמנם ישנם עדיין קיבוצים מופרטים, המנסים לקיים "נחיתה רכה" לעבר החברה המעמדית רבת הפערים. אנשי "משאבי אנוש" מנסים עדיין לטפל בבעיות מצוקה של חברים, אך במקביל יוצרים תלות חד צדדית הולכת וגוברת, המתבססת על החשש של החבר לאובדן פרנסה. אמנם בחוברת השינוי הבטיחו עדיפות לחבר הקיבוץ במקום העבודה, אך המציאות שונה במקרים רבים.

מעמד העובד הנחות

מה שקשה לחברים להגיד בפומבי, הם אומרים לסוד קרים. ואמנם, על פי הסקר השנתי 2009 (סקר פלגי

מה שקשה לחברים להגיד בפומבי, הם אומרים לסוקרים.

ואמנם, על פי הסקר השנתי 2009 (סקר פלגי – אורחן, המכון

לחקר הקיבוץ), הרגשת אי בטחון האישי בקיבוץ המופרט גבוהה

בהרבה מזו בקיבוץ השיתופי. כלומר, בקיבוץ "רשת

הביטחון" החברים מרגישים פחות ביטחון...

איור: יעקב גוטרמן / העוגן

אחד למען האחר

לבלום לפני התחנה הסופית

הקיבוצים השיתופיים יכולים עדיין לעזור לחבריהם תומכי השיתוף בקיבוצים הדיפרנציאליים מבלי להתערב בעניינים פנימיים של קיבוץ אחר. בדרכי עזרה עקיפות ניתן להאט, ואולי גם כמעט לבלום, את הדחירה לעבר לא-קיבוץ באופן מוחלט, אל התחנה הסופית של יישוב קהילתי או של מושב

מנגנונים חברתיים-כלכליים, שיוכלו לסייע בשמירת חלק חשוב ממאפייני הקיבוץ, גם לאחר הפרטה. וראוי לקיים סמינרים וימי עיון משותפים, בהדרכת המטה השיתופי, לשם השגת המטרות הללו.

איור: יעקב גוטרמן / העוגן

קיבוצים שיתופיים יכולים לעזור ולסייע במידה רבה מאוד, גם לקיבוצים שהופרטו

ויש בהם שכר דיפרנציאלי, אבל הם חפצים להישאר קיבוצים, גם אם בקיבוצים אחרים. ישנו אינטרס מובהק ומשותף לקיבוץ הזרם השיתופי ולקיבוצים כאלה, שיטופחו בהם מרכיבים ואפיונים שיתופיים, רבים ככל האפשר

הקיבוצים השיתופיים יכולים לעזור ולסייע לקיבוצים אלה בפיתוח מנגנונים חברתיים-כלכליים, שיוכלו לסייע בשמירת חלק חשוב ממאפייני הקיבוץ, גם לאחר ההפרטה. וראוי לקיים סמינרים וימי עיון משותפים, בהדרכת המטה השיתופי, לשם השגת המטרות הללו

נחום שור / כפר מנחם

לעתים רומה, שהקיבוצים השיתופיים אינם יכולים לעזור לחבריהם, תומכי השיתוף, הנאבקים להשאיר את קיבוציהם בזרם השיתופי. ולא היא.

ברור, שהעזרה איננה יכולה להיות דרך התערבות בעניינים הפנימיים של קיבוץ אחר. אבל, היא עשויה לפעול בדרכים עקיפות רבות, כשהשפעה זורמת דרך הרוגמה הקיבוצית המצליחה של הקיבוצים השיתופיים, באמצעות שיחות הבהרה ועידוד אישיות ובהעמדת דברים על דיוקם ועל משמעותם.

לפתור בדרכים חדשות ומודרניות

נתחיל בדוגמה הקיבוצית. תומכי השיתוף בקיבוצים – בהם מתנהל הוויכוח החרף והמר בשאלה: להיות שיתופי או דיפרנציאלי – יכולים להביא, כתנאי מסייע, את ההצלחה של הקיבוצים השיתופיים בתחומים הכלכלי והחברתי, ביכולתם לספק ברמה גבוהה את צרכי הפרט, שאיפתו ומאווייו, וכן הלאה.

ככל שהקיבוצים השיתופיים מצליחים, יותר ויותר, לפתור בדרכים חדשות ומודרניות את הבעיות החברתיות והכלכליות, כן יכולה לגדול השפעתם בוויכוחים המתנהלים בקיבוצים בהם נטוש המאבק על אורחות החיים. ובהקשר זה גם הופעתו המוצלחת של העיתון "במקום" כבר מסייעת מאוד.

להסיר מכשול בפני עיוור

בשיחות אישיות, ולא דרך התערבות גסה חלילה, יכולים אנשי הקיבוצים השיתופיים להבהיר, שההתרחשויות בקיבוצים שהופרטו והפכו לקיבוצים דיפרנציאליים, אינן בהכרח, ואפילו לא ברוב המקרים, כפי שהובטחו מראש ע"י מחולליהן, ע"י אלה שדחפו לפירוק השותפות והעברת ההרדית המלאה.

ראיתי חקלאים מאושרים

עדיין באווירת חג הביכורים, שזה עתה חגגנו, אנחנו מביאים תמונות מחיי החקלאים בקיבוץ שדה אליהו, הזורעים באמונה גדולה וקוצרים באמונה גדולה עוד יותר. בקיבוץ הדתי בעמק בית שאן, חלוץ החקלאות האורגאנית בארץ, השדות נושמים ופורחים וגם לתעשיות המשגשות שורשים בחקלאות

מים עין דור ריפתין

בשבעות האחרונות הרבה התקשרת להציג את הקשיים העומדים בפני חקלאים בארץ ולעסוק בנושאי האדמות החקלאיות שאינן מעובדות, גם על ידי קיבוצים. לרבים מאנחנו, שגדלו בין התלמים ועדיין הולכים בשדות, קשה להתבונן מהצד על מצבם העגום של חקלאים לא מעטים בארץ וזאת חלב ודבש.

אצנו לחפש, וגם מצאנו חקלאים מאושרים, אשר בעמל רב ובזיעה ניגרת מעבדים במסירות ובמחשבה רבה כל דונם אדמה העומד לרשותם, גם כאשר הקרקע עות קשים לעיבוד והאקלים שחון. ואמי גם, שדותיהם מניבים בגאון יכולי ברכה מרשימים.

לגדל לפי היכולות

"אכן, החקלאות אצלנו מאוד מפותחת", מודה אוריה שחק, מרכז הגד"ש בקיבוץ שדה אליהו. "אנחנו מעבדים את כל השטחים העומדים לרשותנו ולא מחכירים את האדמות שלנו. משתדלים לטפח את כל מה שיש לנו ולהמשיך להתפרנס בכבוד. המ"שאים שלנו אינם בלתי מוגבלים. יש מג"ש בלות מים ומגבלות של אדמה שלפעמים טובה רק לגידול מתאים, ולכן יש צורך להתאים לשטחים המעובדים את השימושים הנכונים. אנחנו גם מבקשים לשמור על סל גידולים מגוון כמה שיותר, אך לא מתפרסים על יותר מדי גידולים ומשתדלים מאוד לפעול לפי היכולות".

בשדות קיבוץ שדה אליהו מגדלים את כל שבעת המינים בהם נתברכה ארץ ישראל, ועבודת האדמה מבוססת על חקלאות עברית. שחק: "בתכנון מראש ובמודעות לא נכנסים לגידולים המחייבים עבודת ידניים מרובה. בגידולים ייחודיים, דוג"מת התבלינים המצריכים עישוב, מביאים לשדות את בני הנוער המתחנכים בקיבוץ, וגם תלמידים ממכינות קדם צה"ליות. נערי הקיבוץ יוצאים פעמיים-שלוש בשנה לגיוסים המיוחדים לעישוב הנדרש, פעם אלה תלמידי התיכון ופעם החטיבה הצעירה, ולפעמים גם גילאים צעירים יותר, כדי שיתחנכו ויילמדו מהי עבודה העובד דה הינה חלק מהחינוך, אך התמודדות לעבודת בני הקיבוץ בשדות בל"ג בעומר, חג המשק, מוקדשת כתרומה ל"אילן".

האם בני הנוער לא מבקשים לממן פרויקטים אופייניים, דוגמת הוצאת ריי שיוניות נהיגה, או מפעלי סיום?
"הקיבוץ מקצה לחינוך את כל סכומי הכסף הנדרשים", מרגיע אוריה. אך מצייין, שבכל זאת ישנם גם "הפולנים", כפי שנהוגים לכנות בקיבוץ נערים המב"קשים לצאת לסיור בפולין וצריכים לממן חלק מהסכום הכרוך בנסיעתם בעבודה נוספת בשדות.

נשמת אפו של הקיבוץ

קיבוץ שדה אליהו שוכן בחלקו המזרחי של עמק בית שאן, סמוך לגבול הירדני ולנהר הירדן. מדובר בקיבוץ דתי, שיתוף פי מאוד, עם ערכות הדתית מלאה, כולל חדר אוכל המגיש לחברים שלוש ארוחות ביום וסידור עבודה המתפקד היטב, תקציב חודשי ואהבה גדולה לאורחות החיים

השיתופיים וליצירה החקלאית, אליהם מתלוות חשיבה ועשייה סביבתית מקוריות ועשירות, וכמובן - אמונה רבה. "כל חקלאי אמיתי, הוא חקלאי מאמין", אומר לנו אוריה שחק. "אין אפשרות אחרת. נכון, אפשר לקרוא לכך גם אופטימיות, אבל, בשורה התחתונה זו אמונה עמוקה".

הקיבוץ, הנקרא על שמו של הרב אליהו גוטמכר, מראשוני הצינונות הדתית, הוקם ב-1939 ע"י בוגרי עליית הנוער מגרמניה, במסגרת ישובי "חומה ומגדל", וקלט בהמשך הכשרות מאיטליה ומצרפת, גרעינים של בוגרי בני עקיבא בארץ ובני הקיבוץ מדור שני ושלישי. היום הוא מונה כ-145 משפחות ומוערך ביותר, גם כלכלית, ונחשב לבקיבוץ מבוסס מאוד ומצליח במיוחד.

החקלאות במובנה הרחב ביותר טבוחה נבשמת אפו של קיבוץ שדה אליהו, ובהחלט ניתן לכלול תחת כנפיה גם את המפעלים המשגשים: "בייבי מערכות ביולוגיות" - המגדל ומיישם חרקים ואקריות מועילים לצרכים חקלאיים, להרבה ביולוגית של מזיקים, וכן דבורי בר, דבורי רי בומבוס, להאבקה והפריה טבעיות בחממות ובגידולים מיוחדים, ובשנים האחרונות גם זבובים זכרים מעוקרים לפיזור בשטחים חקלאיים בהתמודדות עם פג"ע תו הקשה של "זבוב הים התיכון". מפעל נוסף, "ש.ד.א. תבלינים" - לייבוש תבלינים - מייצא את רוב תוצרתו לחו"ל.

מדובר במפעלים משגשים וייחודיים, הפורצים שוקים חדשים בצמיחה מתמדת. אך מבלי לפגוע בסיפורי הצלחתם, סוד הקסם של הקיבוץ הצנוע, השוכן באזור אקלימי שחון למדי וסובל מבעיות קרקע ומים, הוא דווקא בעשייה החקלאית המדימה והיצירתית הפורחת בשדותיו, גם בימים בהם החקלאות בארץ מדשדשת לא מעט ונאבקת על המשך קיומה בענפים רבים.

ערש החקלאות האורגאנית

מרבית לראות בקיבוץ שדה אליהו כח לוח החקלאות האורגאנית במדינת ישראל. עוד בראשית שנות ה-70 החל מריו לוי, חבר הקיבוץ הנחשב ל"נביא החקלאות האורגאנית בארץ", לגדל בשדות הקיבוץ ירקות אורגאניים. מריו, שבשנות ה-60 היה אחראי על גן הירק המקומי, נבהל מכמות הריסוסים שנדרשו כדי למגר את המזיקים והמחלות שפגעו ביבולים המבו"רכים והחל לערער על ההנחות הבסיסיות עליהן הושתתה החקלאות בארץ, ובמיוחד על הפגיעה באיזון המתבקש בין החקלאות והטבע.

הוא נשלח ע"י משרד החקלאות ולמד חקלאות אורגאנית בשווייץ, אך עם שובו נתקל בחומות סירוב לפיתוח חקלאות זו בארץ. מריו פנה לקיבוצו וביקש להקצות לו 200 דונם לגידולים אורגאניים נייסיוניים. וכמו בסיפור הידוע על "פלסן" סאסא - מפעל המיליארדים, שהוקם על חורבות מפעל שעמד להיסגר, ופרץ דרך רק הודות לפתיחות ולאמונה בחבר שהתעקש לנסות להגשים את רעיונותיו - גם בשדה אליהו אפשרו למריו, בסבלנות ובפתיחות - לייסד את המהפכה האורגאנית. שלוש שנים נדרשו כדי להראות תוצאות ולזכות בהכרת הממסד החקלאי בארץ. "אנשים בקיבוץ נתפסו בסיפור

הזה, ולכן הצלחנו לקדם אותו עוד ועוד", הצטנע מריו בפני קובי בן שמחון מעיתון "הארץ", שכתב עליו בהתלהבות בנובמבר האחרון. "אדם אחד", הוסיף מריו, "לא עושה שום דבר. כאן הייתה מגמה די טובה, הייתה פתיחות. יכול להיות שאני סחבתי אחרי, אבל היו הרבה אנשים שתמכו בריעיון ולאט לאט פיתחנו משק אורגאני".

חשיבה למען הכלל

לעיתונאית רונית אנטלר הסביר בזמן מריו, בעיתון הסדרות המורים, את הפילוסופיה של החקלאות האורגאנית: "הכל מכלול אחד, הטבע, השמירה עליו ואיכות הסביבה. ולכן, כל דבר צריך לגדול בעונתו ובתנאים שלו. הבעיה היא בחוסר מודעות ובחוסר מחשבה של אנשים. חקלאות אורגאנית פירושה חשיבה אחרת. החקלאות הרגילה אומרת מה לתת למזיק ואיך לרסס את הקרקע, ואני אומר: 'בוא נתבונן בטבע. נראה איך זה קורה שם. נייצור סביבה ידידותית ולא נצטרך להשתמש בכל האמצעים הללו'". מריו גם מבקש לתקן טעות גדולה, לדבריו, הנוגעת להי

מציין אוריה. בולט במיוחד הפרויקט הייחודי של מריו, בן ה-85, הממשיך ומגדל ירקות בגינה בת 25 דונם, כמעט לברו - בעזרת מתנדבים ובני נוער, ומספק את מרבית צרכי הקיבוץ. כותנה לא תמצאו היום בשדות שדה אליהו. "אין כמעט בכל העמק", מעדכן אוריה. "המחירים אמנם עלו שוב, אך אין זה נתון קבוע, וגם אין לנו יכולים גבוהים". אף גידול הגזר, עתיר העבודה, בו התגאה הקיבוץ בעבר, הופסק בעקבות ההשקעה הגדולה שנדרשה להמשך קיומו של מערך

משתדלים לטפח את כל השטחים העומדים לרשותם ולא מחכירים אדמות. בדיקת השקיה במילוי גרעין

פיים עוד שניים עד שלושה צעירים, לפני ואחרי טיולי התרמילים בעולם. "כן, החברה הצעירים חוזרים לגד"ש גם מה עולם הגדול", מעיר אוריה. אחת לשבוע מקדישים החקלאים בשרה אליהו חצי שעה לשיעורי תורה. "יושבים יחד הצוותים של גידולי שדה והתמרים, ובהם גם חברי חילונים העובדים בתמרים, ולומדים בצוותא שיעור עם הרב", מספר אוריה ומוסיף בחיור: "כרגע לומדים שיעורים הקשורים לחקלאות ולאמונה. כן, היהדות היא גם חקלאות. יש הרבה

סוד קסם הקיבוץ הצנוע, השוכן באקלים שחון וסובל מבעיות קרקע ומים, בעשייה חקלאית מדהימה. שתילת עגבניות

בשדה אליהו הפכו את התנשמות - הניזונות מטרף לילי של נברנים ומכרסמים אחרים - למדביר ביולוגי.
"בונים לכבודן תיבות קינון ומפוזרים בשדות", מתאר אוריה. "לרוב הן מטפלות בבעיה, אך לפעמים, גם הן לא מצליחות. לכן, משתדלים למנוע הישנות מזיקים גם בשמירה על מחזור גידולים נכון"

בנת מהות החקלאות האורגאנית ורווחת אפילו בציבור שידוע משהו על אקולוגיה: "אנשים חושבים שהכוונה היא לתוצרת לא מרוססת, אבל למעשה זוהי תורה שלימה של התייחסות לקרקע ולסביבה. יש למשל כמה קבוצות של חומרי ריסוס, המותרות על פי החקלאות האורגאנית, משום שמ"קורן בטבע".
ואנטלר מתפעלת: "מריו לוי, שלא ויתר עד היום על ערכי הקיבוץ והקבוצה, מאמין שהחקלאות האורגאנית, הפועלת לטובת הכלל ומתאימה במיוחד ליהדות ולקיבוצים, שהחשיבה בשניהם היא למען הכלל".

מי ומה מגדלים

היום מגדלים בשדה אליהו גידולים אורגאניים על פני כ-1,700 דונם, מתוכם כ-1,000 דונם בגד"ש - כרבע מכלל שדותיו הפזורים על פני כ-5,500 דונם. "כל השטחים המקיפים את חצר הקיבוץ עצמו הם ללא ריסוסי הדברה, לאחר שהראו שחומרי הריסוס אינם בריאים לגוף",

מאוד מצוות על החקלאות, אך אין יותר מדי מצוות על הבורסה..."

על חמורים ועל תנשמות

כפי שניתן להבין, חלק מהשטחים החקלאיים, גם בגד"ש, אינם מטופלים בשיטה האורגאנית, אך מעובדים תחת השפעותיה. "בהשראת אווירה זו", מסביר אוריה, "אנחנו משתדלים, למשל, להימנע גם בשטחים האחרים מהריש הפוגע באיזון הטבעי בעומק הקרקע, ומסתפקים בקלטורים. גם מפחיתים מאוד בריסוס כימי בטיפול בע"שבים ובמזיקים, ומקפידים שבכל מקרה החומרים יהיו כמה שפחות חריפים, מבלי לפגוע ביבולים. יש גם מצב, בו הקציר עצמו מונע הופעת מזיקים".

פרויקט ציורי הוא עדר החמורים הררי עים בשלווה במטע התמרים ומנקים אותו מעשבים, שלאחר התייבשותם וריקבו נם משמשים יחד עם הפרי שנושר מהעצים כמצע טוב לפטריות ולמחלות שונות. בהתחלה ניסו אנשי התמרים לפזר אווזים בתוך המטע, שעשו מלאכת עישוב נהדרת,

שעטנז

רגינה שלחה פתאום מבט חקרני לעבר האורחת ונפלטתה מפיה שאלה ישירה: "האם את מקבלת כסף מוועדת בריאות עבור הביקור שלך בחדרי שכבת הסיעודי?" פניה של צופית הפכו אדומים, ולאחר שתיקה של רגע השיבה בחיוב. לאחר שתיקה של רגע ביקשה רגינה את צופית לעזוב את חדרה

אבישי גרוסמן / עין-שמו

רגינה כבר מאושפזת חודשים רבים בבית הסיעודי, הממוקם בקיבוץ שב-דרום הארץ. לפני ימים אחדים מלאו לה 85 שנים, והמחלה הנוראה, שתקפה אותה לפני שנתיים, ממשיכה לגרום לה כאבים חזקים. לפני חמש שנים נפטר בעלה ממחלה קשה. ארבעת בניהם עזבו לפני שנים רבות את הקיבוץ והיים ביישובים סמוכים. למזלה של רגינה יכולתה השכלית לא נפגעה, והיא מודעת היטב לתהליכים הבריאותיים העוברים עליה. יש לה הערכה מפוכחת לגבי התוחלת המתקצרת של חייה. אבל, עדיין היא מגלה אכפתיות בכל הקשור למתחולל סביבה, כולל דמותו המתעצבת של קיבוץ.

חברים רבים באים לבקרה, והיא שמחה לכל ביקור. יכולתה לקיים שיחה, הנשענת על רוחב אופקים, לא נפגמה כלל. ונראה, שגם החברים הבאים לבקרה בבית הסיעודי נהנים מהכילוי המשותף.

משהו עצר בעדן

ערב אחד נפתחה דלת חדרה ונכנסה צופית, חברת קיבוץ בגיל הביניים, שהקשר בינה לבין רגינה מעולם לא היה קרוב במיוחד. רגינה הופתעה, אבל נימוסיה ועדינותה הוליכו אותה לקיים עם האורחת שבאה לבקרה שיחה בנושאים שונים, אלא שהשיחה נבלמה מדי פעם על ידי שתיקות, שנבעו מחוסר היכרות של השתיים להתחבר ביינהן לניגון משותף. משהו עצר בעדן, משהו שימש מחסום שתקע את השיחה ביניהן שוב ושוב.

איור: יעקב גוטרמן

רגינה חשה אי נוחות גדולה, והתקשתה בינה לבין עצמה לפרש את סיבתה.

פתאום, שלחה מבט חקרני לעבר האורחת ונפלטתה מפיה שאלה ישירה: "תגידי, צופית, האם את מקבלת כסף מוועדת בריאות עבור הביקור שלך בחדרי שכבת הסיעודי?"

פניה של צופית הפכו אדומים, ידיה החלו לרעוד, ולאחר שתיקה של רגע השיבה בחיוב. לאחר שתיקה של רגע ביקשה רגינה את צופית לעזוב את חדרה.

העלבון והכעס

בשעות הערב המאוחרות, לאחר שכיבתה את האור בחדרה והכינה את עצמה לשנת הלילה הכואבת, צפה ועלתה בעולמה הפנימי בבהירות גדולה המילה "שעטנז", שמשמעותה ערבוב מין בשאינו מינו.

בעקבות המילה עלתה במוחה ההתלבטות בשאלה: האם יכולה נכונות לתרומה ול-סיוע, שיש בה חותם של כוונת אמת, להתחבר לתרומה וסיוע לאדם נזקק שמתקיים בתוכה שילוב של רצון לסייע יחד עם שיקולים של רווח כספי למסייע, הנובע ממימוש רצון זה.

ההתלבטות בשאלה זאת גרמה לרגינה לחוש הרגשה של מיאוס, הנובעת בתחושה של אכזבה עמוקה.

העלבון, והכעס שבא בעקבותיו, מילאו את מחשבותיה של רגינה, והיא התקשתה להירדם עד לשעות הקטנות של הבוקר שלמחרת.

ערב אחד נפתחה דלת חדרה ונכנסה צופית, חברת קיבוץ, שהקשר ביניהן מעולם לא היה קרוב

במיוחד. רגינה הופתעה, אבל נימוסיה ועדינותה הוליכו אותה לקיים עם האורחת שבאה לבקרה שיחה בנושאים שונים, אלא שהשיחה נבלמה מדי פעם על ידי שתיקות, שנבעו מחוסר היכולת של השתיים להתחבר

האם יכולה נכונות לתרומה ולסיוע, שיש בה חותם של כוונת אמת, להתחבר לתרומה וסיוע לאדם נזקק שמתקיים בתוכה שילוב של רצון לסייע יחד עם שיקולים של רווח כספי למסייע, הנובע ממימוש רצון זה. ההתלבטות בשאלה זאת גרמה לרגינה לחוש הרגשה של מיאוס, הנובעת בתחושה אכזבה עמוקה

"עדיין הזרע צומח באדמה ופשוט צריך לקבל את התנאים הטובים ביותר, כדי להעניק את היבול הכי טוב". גרירה בשדות

תפוח של כל הגד"שים בעמק. הנושא מפותח מאוד, הוא מספר ומצביע גם על המבנה הטופוגרפי של האזור, "עמק בית שאן בנוי מדרגות מדרגות, כל פעם יורדים קצת, וחלק מהשטחים נחסמים ע"י הגלבוץ. שם גם יורד פחות גשם ויש רוחות. ואמנם, בהחלט אי אפשר להגיד שמדובר במזג אוויר אחיד בכל העמק".

ואכן, כמו פעם, מעגל הגידול החקלאי בשדות הגד"ש של שדה אליהו מתחיל בעיבוד הקרקע. בקיבוץ האורגאני, כפי שכבר סופר, נמנעים ממלאכת החיטוי של כל הגד"שים באמצעי חקלאות מתוחכמת יכול, בעיקר, להביא לחסכון בכוח אדם. אבל, כמו פעם גם היום, עדיין הזרע צומח באדמה ופשוט צריך לקבל את התנאים הטובים ביותר, כדי להעניק את היבול הכי טוב".

מעגל הזריעה והגידול

אין משפיעות, אפוא, מגבלות המים והאקלים? "אנחנו בונים את תוכנית הזריעה לפי

"כל חקלאי אמיתי, הוא חקלאי מאמין, אין אפשרות אחרת", אומר אוריה שחק. צוות הגד"ש מתגבש במנוחת צהריים

ריש ההופכת שכבות גדולות בעומק רב, ומבססים את עיבוד הקרקע על דיסקוס וקלטור ועבודת משתתפים - שבעיקר מזיינים את האדמה ומביאים ליישור הקרקע. אחריהם מגיע שלב ההכנה לזריעה. "יש גידולים", מסביר אוריה, "הדורשים ערוגות, ויש כאלה שאפשר לזרוע ישיר באדמה המוכנה, הכל תלוי באופי השטח וביעוד שלו. זורעים, ובהתאם לגידול משקים ומדשנים ומטפלים בעשבייה, בצורה כזו או אחרת, כאשר עיקר העישובים הם בגידול התבלינים".

בחלק מהגידולים, דוגמת האספסת, הצוות מבצע לבדו את כל מעגלי העשייה, כולל הקציר והאסוף. בגידול, כמו עגבניות לתעשייה, משולב קבלן גם בחלק מהשתילה, בקטיף וגם בהובלת התוצרת למפעל".

באווירת חג הביכורים בשבוע שחלף, מפרגן אוריה גם לשכנים. "החקלאות בעמק נושמת וחיה, יש יחסים טובים מאוד, שיתופי פעולה והתייעצויות. מקיימים גם ימי עיון ופעולות משותפות

אך היוו טרף קל ונגנבו כל הזמן. הסיפור חוזר על עצמו גם עם כבשים, וכך הגיעו לחמורים, אותם לא חומדים הגנבים.

המודעות הגבוהה לשימוש באמצעי הרברה שאינם פוגעים באיזון הטבע הביאה אל שדות שדה אליהו פרויקט לתפירת נוסף בדמות שימוש בתנשמות. "הן מט" פלות יפה בנברנים, סוג של מכרסמים המתרבים מאוד בשדות, במיוחד בגידולי לים רב מחזוריים, דוגמת אספסת, שם הם יוצרים קרחות ופוגעים בהתפתחות הצמחים", מסביר אוריה. בשדה אליהו, בה דרכת אנשי מחקר מהמכון הזואולוגי של אוניברסיטת תל-אביב, הפכו את התנשמות - הניזונות בעיקר מסעודות טרף לייצור של נברנים ומכרסמים אחרים - למדבר ביולוגי. "בונים לכבודן תיבות קינון ומפזרים בשדות", מתאר אוריה. "לרוב הן מטפלות בבעיה, אך לפעמים, גם הן לא מצליחות. לכן, בנוסף, משתדלים גם לשמור על מחזור גידולים נכון, ולמנוע גם בדרך זו הישנות של מזיקים".

הזרע עדיין צומח באדמה

האם העשייה החקלאית היום שונה מבעבר?

אוריה: "ביסוד, מגדלים באותם דרימים, אולי מעט יותר, אבל לרוב אלה גידולים אחרים. נכון גם, שהחברה הקיבוצית בכללותה פחות עסוקה במעורבות בעבודת השדות. אנשים ממשכים להתעניין, לשאול וללוות את הגידולים, אבל הקיבוץ כצביר פחות מעורב בעבודת השדות. פעם קציר החיטה היה מתפרס על חודש ומחצה וכולם היו יוצאים לעזרה בשדות. היו אוספים חבילות הציר קטנות. היום טרקטור עם אדם אחד, או שניים, עושים את כל העבודה. עם היכרות קיימות הקציר לוקח לא יותר משבוע וחצי. אנחנו משתדלים מאוד להתמודד עם הצרכים באמצעות הצוות עצמו. אך לפעמים, כשאין ברירה, עדיין נקראים לדגל, יותר בני נוער ופחות חברי הקיבוץ".

ועדיין קיימת המשיכה הרומנטית של צעירים לעבודה מאתגרת בגד"ש?

"בגילאים אלה עדיין ישנה משיכה לדרברים יותר אטרקטיביים, כמו לנהיגה על טרקטור. ואמנם, בגידולי שדה אכן יש טרקטורים שבהחלט אפשר לעלות עליהם, בניגוד, למשל, לענף התמרים, בו חל איסור מוחלט לבני נוער לעלות לגובה הצמרות. זו גם הסיבה שלעבודה בתמרים לוקחים עובדים מבוגרים יותר מגילאי הבמב"חיים, כאלה שגם מגלים יותר יצירתיות בעבודה".

האם אפשר לדבר היום על חקלאות מתקדמת?

התעוררו

במטרה להמשיך את קיומם השיתופי של 53 הקיבוצים המוגדרים כיום כשיתופיים, מציע חיקי התארגנות מחודשת של המטה השיתופי כתנועה בתוך תנועה, לפי הדגם של הקיבוץ הדתי וקשריו עם התנועה הקיבוצית. נאמני הקיבוץ השיתופי נקראים לדגל, להעניק גיבוי ולהצטרף ליוזמה

בניית כלים שיסייעו לחברים בעלי אידיאולוגיה שיתופית, בכנס המטה המשותף בעין השופט צילום: מריו טויב

הקיבוץ השיתופי כתנועה עצמאית

מנצ'ר סמוך ובטוח, כי מספרם של חברי הקיבוצים תומכי הדרך השיתופית גדול בהרבה מהיחס המספרי של מספר הקיבוצים השיתופיים מול מספר הדיפרנציאליים. כדי לעמוד בפרץ, הוא קורא לזרם השיתופי להגדיר עצמו כתנועה עצמאית בתוך המסגרת הכוללת של התנועה הקיבוצית

1. 40% מהמיסוי התנועתי יועברו למטה השיתופי.
  2. כל קיבוץ יתרום 1% מהרווח השנתי הנקי שלו.
  3. הקמת מערך של חברות אישיות של נא-מני השיתופי בכל התנועה הקיבוצית. כל חבר שמזדהה עם התנועה השיתופית שתקום בתוך התנועה הקיבוצית, יתרום דמי חבר שנתיים.
4. ליווי וסיוע לקבוצות השואפות להקים ולקיים מסגרות חיים שיתופיות בכפר ובעיר.
5. סיוע במאבקם של חברים בקיבוצים המופרטים במלחמתם תם לצמצום פערים ולשמירת זכויות הקבוצות החלשות בקיבוצים אלו.
6. ניהול מאבק מתמיד לשמירה ולהרחבת רשת הביטחון בקיבוצים הדיפרנציאליים.
7. קיום מערכת של אימוץ קיבוצים שיתופיים חלשים ע"י קיבוצים שיתופיים חזקים.
8. לביצוע הפעולות שפורטו לעיל יש לגייס כספים. המקור רות הכספיים האפשריים:
1. 2/3 מהמיסים שהתנועה גובה מהקיבוצים השיתופיים יועברו לתנועת הקיבוצים השיתופיים.
  2. תנועת הקיבוצים השיתופיים תגבה דמי חבר מכל גוף או אורח שמזדהה עם מטרתה ורוצה להיות חבר בה.
  3. הקיבוצים השיתופיים החזקים יידרשו לתרום, בדרך של שכנוע, לפי ראות עיניהם וחוק אמונתם, כספים מעבר למס התנועתי הרגיל.
  4. הקמת קרן שתגייס כספים מתורמים בארץ ובחו"ל.

המבנה הארגוני החדש

בראש התנועה השיתופית יעמוד מזכיר/ה נבחר, שייבחר במועצת התנועה. לידו יפעלו:

רכז רעיוני אידיאולוגי – שיעסוק בסמינרים ובליווי חברים בקיבוצים הנמצאים בדיונים על הפרטות.

רכז ומלווה – שילווח קבוצות אידיאולוגיות הרוצות לקיים מסגרות חיים שיתופיות, כולל טיפול בגרעיני התיישבות.

רכז כלכלי – שיסייע לקיבוצים שיתופיים הנמצאים בקשיים כלכליים, יבנה וילווה את מערכת האימוץ בין הקיבוצים וישמש גם כגזבר התנועה.

מזכירות התנועה תורכב מארבעה הפעילים שלה ועוד חמישה נציגים מקיבוצים שיתופיים ושני נציגים מחברי רי התנועה הקיבוצית השיתופית, שאינם חיים בקיבוצים שיתופיים.

מועצת תנועת הקיבוצים השיתופיים תורכב מנציג אחד מכל קיבוץ שיתופי או קבוצות שיתופיות ו-15 נציגים חברי התנועה שאינם חיים בקיבוצים שיתופיים.

רק בפעילות אקטיבית ולוחמת של הזרם השיתופי נצי"ל יעצב את דמותו של הקיבוץ המתחדש, ברוח עקרונות השיתופי והשוויון.

מנצ'ר דבורי / בארי

נבצר ממני להשתתף בכנס עין השופט, שדן באופן הפעולה של המטה השיתופי. כחבר המא"מין בקיבוץ השיתופי, אני נחרד מחוסר האונים של מאמיני השיתופי אל מול מובילי השינוי בקיבוצים. מספרם של הקיבוצים השיתופיים, ההולך ומתמעט, הוא עדות לחוסר האפקטיביות בה פועל המטה השיתופי במתכונתו הקיימת. להמשך קיומו של הקיבוץ השיתופי נדרשת אמונה עמוקה בצדקת הדרך, ובצידה מוטיבציה להלחם עליה.

הגדרה כתנועה עצמאית

אני סמוך ובטוח, כי מספרם של חברי הקיבוצים תומכי הדרך השיתופית גדול בהרבה מהיחס המספרי של מספר הקיבוצים השיתופיים מול מספר הדיפרנציאליים. כדי לעמוד בפרץ, הזרם השיתופי צריך להגדיר עצמו כתנועה עצמאית בתוך המסגרת הכוללת של התנועה הקיבוצית. תנועה, שיש בה את כל הכלים הנדרשים להלחם על עמדותיה בתוך התנועה הקיבוצית ובתוך החברה הישראלית. תנועה, שיש בה מערכות חינוך ערכיות אידיאולוגיות, שיפיצו את תורתה במערכות החינוך הבלתי פורמאליות בתוך הקיבוץ ומחוצה לו. תנועה, שיש לה כלים ארגוניים לסייע לקבוצות וק"בוצים לקיים מסגרות לחיים שיתופיים. תנועה, השמה לה כמטרה להקים ולקיים קהילות החיות בשיתוף בצ"ריכה ובייצור מתוך הכרה ואמונה בשוויון ערך האדם והעבודה.

הצעדים הנדרשים להפעלת התנועה

- להגשמת מטרתה תפעל התנועה הקיבוצית השיתופית בדרכים הבאות:
1. בניית כלים שיסייעו לחברים בעלי אידיאולוגיה שיתופית, לשמור על עקרון השיתוף בקיבוציהם (ימי עיון, הנחיה וליווי חברים בדיונים על הפרטות ושכר דיפרנציאלי בקיבוציהם).
  2. קיום סמינרים למדריכים ולמובילי דעת קהל בנושאים של שיתוף, שוויון וצדק חברתי.
  3. עידוד וטיפוח הפעילות החינוכית בקרב בני התנועה בקיבוץ ובעיר בנושאים שביסוד האידיאולוגיה של הקיבוץ השיתופי.

שיאפשר למטה להקים מערך תפעולי בשטח, שייתן סיכוי לממש את החזון הנ"ל. אם אין קמח אין תורה. דרכי הפעולה למבצע ההתרמה:

1. 40% מהמיסוי התנועתי יועברו למטה השיתופי.
2. כל קיבוץ יתרום 1% מהרווח השנתי הנקי שלו.
3. הקמת מערך של חברות אישיות של נא-מני השיתופי בכל התנועה הקיבוצית. כל חבר שמזדהה עם התנועה השיתופית שתקום בתוך התנועה הקיבוצית, יתרום דמי חבר שנתיים.

גיבוי ותמיכה

במטרה לקבל גיבוי ותמיכה של הקיבוץ ציים השיתופיים, המטה יקים שלושה-ארבעה צוותים שיחששו את הקיבוצים, יפגשו עם החברים בקיבוץ ויעלו בפניהם את התוכנית הנ"ל. לאור תוצאות החריש והדיון בהן, תתגבשה ההחלטות להמשך פעילות המטה.

כל חבר/ה שמסכים/ה עם ההצעות הנ"ל ירים לי צלצול: 04-6562616, או ישאיר הודעה בתא הקולי, על הסכמתו לתבוע מהמטה השיתופי לדון בהצעות הנ"ל. אני אעביר את הרשימה למריו, רכז המטה השיתופי. אפשר גם להעביר אלי אימייל, hikied@013.net. מצפה לתגובתכם!

חיקי כספי / הסוללים

בשנתון התנועה הקיבוצית האחרון דווח, שבשנת 2009 עברו 12 קיבוצים לאורח חיים דיפרנציאלי. כלומר, בסוף 2009 נשארו 53 קיבוצים שמגדירים עצמם עדיין כשיתופיים. בשנים האחרונות של תפקוד המטה השיתופי עברו כבר עשרות קיבוצים את הגבול אל הקיבוץ הדיפרנציאלי. אולי הגיע הזמן, שהמטה השיתופי ישנס מות"ניים, יעמיק לחשוב ויציע תכנית התחדשות, במטרה שבשנת 2015 עוד יישארו 53 קיבוצים שיתופיים. זה החזון החשוב ביותר שעל המטה להתמודד איתו.

אם אין קמח אין תורה

על המטה לעסוק בתקופה הקרובה בשלושה נושאים עיקריים:

1. החלטה על הקמת תנועה בתוך תנועה לפי הדגם של הקיבוץ הדתי וקשריו עם התנועה הקיבוצית.
2. הפעלת דרך ניהול דמוקרטית ושקופה, המייצגת נאמנה את הקיבוצים השיתופיים. כל קיבוץ יבחר שני נציגים מנא-מני השיתופי, שיהוו יחד את המועצה הנבחרת. המועצה תבחר את מרכז המטה השיתופי ואת חברי המזכירות.
3. גיוס 3 מיליון ₪ כתקציב שנתי,

המטה השיתופי

פרדס
מרכז לחינוך ערכי

אל מדרוך הנעורים / רכז הנוער ורכז החינוך הקיבוצי

תוכניות חינוכיות בחופש הגדול

אנו מתקרבים אל חופשת הקיץ והיא קרקע פורייה לאין ספור פעילויות לבני הנוער בקיבוץ. המטה השיתופי ופרדס מעוניינים להציע לך פעילות אשר מכילה בתוכה יותר מאשר אטרקציה – אלא גם ערך חינוכי-ערכי מוסף ועיסוק בשאלות הקיבוץ!

יום או יומיים של פעילות אתגרית לנוער (ODT)

תוך שימוש במסלול אתגריים צופיים, אומגה של 20 מטר, קפיצה מברזנט, אבובים ועוד אטרקציות צופיות רבות על גדות נחל הבאניאס, אנחנו מציעים לכם פעילות מגבשת ועיסוק בשאלות של תפקיד הנוער בקיבוץ וכוחה של חברת הנעורים בקיבוץ. הפעילות מתקיימת בתאריכים: 28-29.7 ו 29-30.6

הצגה קיבוצית

מתוך רצון לעודד יצירה קיבוצית ולהעמיק את ההכרות של בני הנוער עם הרעיון הקיבוצי, אנו מקיימים קבוצה יוצרת לובגרי טי"א.

ההצגה תעלה לראשונה בערב הראשון של הרפסודיה לבני הנוער ב- 21/7 עשרים בני נוער יתאספו לעשרה ימים של יצירה בליווי צוות מקצועי לשם הפקת הצגה. תאריכים: 11/7 עד 21/7 שבוע תתאפשר יציאה קצרה הביתה.

מפגש חסיימי י"ב מהקיבוצים:

בתאריכים 24-25.6 יתקיים מפגש של חסיימי י"ב במוסד "שומריה" שבקיבוץ משמר העמק.

אנו נציין את המעבר מחברת נעורים לחברה הצעירה בהתמודדות עם דילמות שקשורות בקיבוץ. מנהיגות וצעירים. הפעילות תתקיים בקבוצות מעורבות בין הקיבוצים.

פרדס – מרכז לחינוך ערכי – מי אנחנו:

צוות המדריכים של "פרדס" עוסק שנים רבות בעבודה חינוכית-ערכית עם בני נוער במערכות חינוך פורמאליות ובלתי פורמאליות בשיתוף הצוותים החינוכיים של בני נוער. אנו רואים חשיבות רבה בעבודה עם בני נוער ככלי מרכזי לעיצוב אופייה ודמותה של החברה הישראלית, ומאמינים ביכולתנו ליצור חוויה חינוכית ייחודית ויוצאת דופן עבור תלמידינו.

לפרטים נוספים ותיאום מפגשים:
לאורה מילוא – 052-6719061

קיבוץ פרדס, ד.ב. בקעת בית הכרם 25128, טלפקס: 052-5809927, פקס: 04-9886043
www.pardesnet.org

המנוף השיתופי

החיבור בין המטה השיתופי ומעגל הקבוצות עשוי להיות עבור המט"ש סימן ל"ציאה מן הבונקר" ומעבר מהגנה להתקפה. סוף-סוף מתחילים לספור לא רק את מי שנשאר שיתופי, אלא גם את מי שמצטרף ורואה בשיתוף את עתידו • גם כמה מילים על הקשר בין השווקים הפיננסיים לבין אלוהים ועל המחיר שאנחנו משלמים בגינו

מהלך שקשה להגזים בחשיבותו, אסיפת מעגל הקבוצות השיתופיות

הדמיון ברטוריקה סביב ההתייחסות לשתי הישויות הללו מעורר את המחשבה שגם לאלוהים וגם ל"שווקים" יש פרשנים נכלוליים העושים בהם שימוש כוחני-מניפולטיבי.

"השוק", אם להתרכז בו, הוא לא יותר משוט הנשלט בידי כוחות הון עלומים המכים בנו באופן ממש, לא טרנסצנדנטי, כל אימת שאנו לא מתנהלים לפי רצונם. לא "השווקים" הביאו עלינו מפולות בגלל התנהגות לא ראויה, אלא רעל חמדני של ברונזי וול-סטריט, המתקראים "שווקים פיננסיים". במקרה של יוון למשל, "השוקים" שהיה להם חלק בביזה, הם - כמה לא מפתיע - גם "השווקים" שגוזרים עכשיו את העונש. אף שוק לא קבע שמנכ"ל בנק המזרחי (למשל) יקבל שכר חודשי של מיליון וחצי ש"ח, אבל לציבור מוסבר שאלה כללי השוק...

לא הייתי נדרש לכל הפלפול הזה אלא מלא נכנס שיח השוק המניפולטיבי גם אל חצרנו והוא מנוצל, כמו אלוהים, כדי להכתיב מי לשבט ומי לחסד. מי ל-20 אלף בחודש, מי ל-4000. מי שווה פי חמישה משכנו בעיני "אלוהים".

לשמוע ולקרוא רפליקות כגון: "השוק מעניש בגלל הגרעון הגדול"; "השוק אינו ננו נתון אמון בתכנית הסיוע"; "יש צורך בתכנית ש'תרגיע' את השווקים"; ואלה כמובן רק מקצת שבמקצת מן הדוגמאות. "השוק" מחליט מי עשה את הישר בעיניו ומי חטא.

והקורא ההדיוט שואל את עצמו: מי זאת בכלל הישות הזאת שנקראת "שוק", ש"בכירים", ובעיקר בכירים מטעם עצמם מנפנים בה ומאיימים בחרונה? היש דבר כזה "שוק", שמהותו מוסכמת והוא יושב ברקיע כלשהו ומפעיל קריטריונים של שכר ועונש? מי זה "השוק" הזה שאנחנו מצווים לרצותו?

הבה נחשוב לרגע - מבחינה לשונית (רק מבחינה לשונית) - על היחס ל"אלוהים" ונראה כמה הרטוריקה על עצמת השווקים ואימתם, שאין להם גבול, דומה לרטוריקה האנושית על האלוהים: כיצד יש מומחים לאלוהים המדברים בשמו, מטילים עלינו חרמות ונידוים כי "לא עשינו הישר בעיניו", כי לא הלכנו בדרכיו (מה הן?) ומזיירים אותנו מנחת זרועו - אם לא ננהג לפי רצונו (בעיקר לפי רצונם...).

כי הליבה המסורתית של הקיבוץ לבין מי שהולך ונפרד מהם. אין ספק כמעט, העמדת קת הקשר בין המטה השיתופי למעגל הקבוצות והטענת החיבור הזה בתוכן רעיוני, תוביל להתרחקות הגוף המאוחד מ"תנועת האם" המופרטת. הכוונה שהוצגה בכנס המט"ש בעין השופט, לפעול כ"תנועה בתוך תנועה", נראית כצעד ראשון במה לך פדרטיבי או קונפדרטיבי כזה.

חשוב מאוד, שהחיבור הזה יניב שילוב ממש של אנשים צעירים בהנהגת המטה השיתופי, כדי שיתחילו לחרוש עם הסרטים הוותיקים ובבוא העת לרשת אותם. מבחינה זאת ייתכן וכדאי לאמץ את הנוהג שהיה מקובל פעם בקיבוץ הארצי של מזרח כיר ותיק ומזכיר צעיר, הן כדי לחזק את התפרים החדשים והן כדי לסמן ששיתוף ושוויון היו, ישנם ויהיו גם בעתיד.

בסתיו הקרוב, בכנס השנתי של המטה השיתופי בערבה, ראוי לציין את טקס הנישואין החשוב הזה, ולהקדיש הרבה זמן ומחשבה כיצד להפוך את האירוע לנקודת זינוק חדשה.

הכפיל של אלוהים

כמה מילים על הקשר בין השווקים הפיננסיים לבין אלוהים ועל המחיר שאנחנו משלמים בגין הקשר הזה: הקפיטליזם הצליח להפוך את המילה "שוק" למונח טרנסצנדנטי. לא אחת ניתן

קרבות הזה היה גם מכשול "טבעי": החשש של מעגל הקבוצות להיבלע אל תוך קיבוץ צי המטה השיתופי כ"חיל מילואים", ובכך לאבד משהו מאופיו וייחודו. לא במקרה החיזור בין הצדדים נמשך זמן רב והתנהל כמעין מחול קיפודים של משיכה-דחייה וחזר חלילה.

נראה, כי מה שאפשר את ההתקרבות והחיבור הוא מחד ההבנה של הצדדים את המצב הסטטי שבו הם נמצאים - המטה השיתופי עם כרבע מקיבוץ התנועה, ומ"עגל הקבוצות עם רצון להתבסס ולהתרחב באזורים העירוניים בהם הם נמצאים, וגם מעבר להם.

בהיבט מסוים, זהו חיבור לפי המודל הפלמ"חאי, שבו חלק מן הקבוצות הצעירות יבחרו, אם ירצו, לחיות במסגרות אוטונומיות בתוך "בסיסים" קיבוציים ותיקים, לתועלת שני הצדדים. בנוסף, יוכל מעגל הקבוצות "לייבא" את קשריו עם הגורמים הכלכליים, בהם הוא פעיל, אל המטה השיתופי, כדי שזה יוכל לצאת אל החברה הישראלית במקום לש"קוע בספירת "מי לנו מי לצרינו" בתוך התנועה.

סיבה לא פחות חשובה לחיבור היא ההכרה, שרוב התנועה הקיבוצית נמצא במסע לדרך שונה - שיתופית פחות ופחות - מסע שיוביל להתרופפות טבעית של הזיקות הרעיוניות בין מי שדוגל בער-

עזרא דלומי

הצטרפות מעגל הקבוצות למטה השיתופי, לאחר "כן ולא" מתמשך, כצעד לקראת הקמת מעגל שיתופי אחד, הוא מהלך שקשה להגזים בחשיבותו. חיבור כזה יכול להיות עבור המטה השיתופי שלב חשוב ב"ציאה מן הבונקר וייצוב החזית" ואולי אף מעבר מהגנה להתקפה. סוף-סוף מתחילים לספור לא רק את מי שנשאר שיתופי, אלא גם את מי שהצטרף ורואה בשיתוף את עתידו. ומי שהצטרף הוא כוח איכותי, חשוב, נושא מטען רעיוני ובעיקר חושב פוליטיקה סוציאליסטית - עם הפנים החוצה, כדי להשפיע על החברה הישראלית. לא במקרה קשורים חברי מעגל הקבוצות גם לארגונים ככוח לעובדים, למכללה החברתית ליסוד (ישראל סוציאלי דמוקרטית), והם שותפים למאבקים ציבוריים רבים על זכויות עובדים, על אופי מערכת החינוך, נגד הפרטת הקרקעות ובתי הסוהר ועוד.

מצד אחד, החיבור הזה התבקש מומן; מצד שני, כפי שקורה לעתים בתנועות אידיאולוגיות, החיבור בין קרובים מתגלה כקשה ביותר: ישנטייה לרקדק בניואנסים, לחפש בזוכיות מגדלת את המבדיל במי קום את המשותף, שבמקרה הזה הוא רחב ועמוק בהרבה מן המפריד. לתהליך ההת-

מסיפורי הקיבוץ המתחדש

עפרה לומדת

כשגדעון חזר מהמלחמה שוב היו שניהם ברשימות המועמדים ללימודים גבוהים וגדעון - ברשימת המועמדים לקדנציה נוספת של מזכיר. "אני לא מסכימה!" התרעמה עפרה בדרכה השקטה, וידעה, שכשגדעון יאמר: "שם צריך אותנו באמת" (בלשון רבים), היא תקפל. והיא התקפלה

בתעלת הניקיון של מכון החליבה. על המצבה נכתב: "תמיד במקום שם צריך אותו באמת".

אחרי ההלוויה, כשהתייפחה: "איך אני אסתדר? את הכל בחיים עשיתי יחד איתו", הרגיע אותה המזכיר: "אין לך מה לדאוג. את בקיבוץ. אנחנו המשפחה שלך".

הראשונה שבהצבעות הקלפי על השינוי ב"אין אונים" נערכה ביום השנה הראשון לגדעון. ימים אחדים לאחר מכן באה עפרה למשרד המזכיר, לברר בנושא תקציבים. "לפי התקנון החדש", הסביר לה המזכיר החדש (שנשכר מקיבוץ אחר, לחצי משרה בעבור הון כפול), "אלמנה מקבלת תקציב כמו רווק". "איך זה יכול להיות?" התפרצה עפרה, "כשגדעון חי, היה לנו תקציב כפול לתחזוק את הדירה ולקנות מתנות לנכדים, שמיספרם לא השתנה כתוצאה מזה שגדעון הגיע לתעלת הביוב".

"מה אני יכול לעשות?" ענה לה המזכיר בשאלה, מלווה בחיכוך הנצחי: "זו החלטה שהתקבלה ברוב בקלפי, מה אני יכול לעשות?"

שות לעצמו".

שלוש שנים כרכות שירותים לא עשו לעפרה טוב ("אני חורצת גורלות ועור שה רע לאנשים"), ובהדרגה היא התכנסה לארבעה מעגליה: בחדר המשפחה עם גדעון וארבעת ילדיהם, במכבסה, בספרייה ובירכוז ועדת חברים ("פה אני יכולה, לפעמים, להציע לאנשים כתף לבכות עליה, או מילה של נחמה").

הילדים גדלו והתחילו לפרוח לאופקים רחוקים. עפרה הצטרפה שהם לא לידה, אבל "שמחה בשבילים": כש"ביל רועי - נשלה ע"י צה"ל לארה"ב ללמודי מחשב", ובשביל ניצה - ש"תוך כדי בניית משפחה וגידול שני ילדים עשתה תואר דוקטור בכימיה". שעות של חסד היו לה כשנקראה להיות בייביסיטר לשני נכדיה, שהיו זוחלים אליה ומתכנסים בחיקה, כאילו הייתה דוגרת ענקית. "טוב שיש להם מה שלא יכולתי לתת להם", הייתה אומרת לניצה, "ועכשיו, בגילי, גם לא נורא אם אני נעדרת יום מהעבודה".

גדעון לא ויתר אפילו על יום. ובזיקר אחד מצא אותו נהג מיכלית החלב

מה, קיבל גדעון פיקוד על גרוד שריון, וכשחזר ממנה, שוב היו שניהם ברשימות מות: עפרה ברשימת המועמדים ללימודים גבוהים

(לידיעת החברים: שלושה ייצאו מתוך 12 מועמדים, וכמו כן, רק על פי צרכים דחופים של הקיבוץ), וגדעון - ברשימת המועמדים לקדנציה נוספת של מזכיר. "אני לא מסכימה!" התרעמה עפרה ב"רכה השקטה, וידעה, שכשגדעון יאמר: "שם צריך אותנו (בלשון רבים), היא

באמת" ותקפלה. והיא התקפלה. רק דמעה של עלבון הסגירה את רגשותיה, כשהציעה לה מרכות ועדת השכלה: "אולי תצאי לשלושה שבועות קורס ספרניות? חסיה עזבה, אין לנו ספרנית, ולמשפחתך הרי יש עסק של ספרים". כך הייתה עפרה לספרנית, בשעות הפנאי, כי "מי יכול היה להר-

בבוקר, גילו החברים שעוד חדר התרוקן באישון לילה מעוד חבר. בוקר אחד היה זה חדרו של מזכיר הקיבוץ, שנחשב, עד אז, "מאבני היסוד".

עפרה וגדעון הוו עקו מחופשתם. עפרה שאלה: "ומה יהיה עם הרפת?" וגדעון, שקיבל את דין החברים, הסביר לה: "שם צריך אותי באמת", והיה למזכיר.

בגיל 23 עפרה איור: יעקב גוטמן וגדעון כבר היו מטופלים בילד. בדיוק אז גם מונה גדעון כמפקד פלוגת הסיור בחטיבת המילואים, ולכן לא התמדה עפרה כשהקיבוץ רחה את בקשתה ללמוד הוראה בסמינר הקיבוציים. בגיל 28 כבר היו להם שלושה, כולם בלידות מתוכננות היטב, "כדי שיהיו להם קבוצות". שנה לאחר מכן, כשיצא למלח-

אלי סט / גדות

בת עשרים, לאחר שרות בנח"ל, הגיעה עפרה, עם הגרעין שלה, לקיבוץ "אין אונים", שעל הגבול הסורי. את הוריה, שביקשו להניא אותה ולצרפה לרשת המשפחתית הקטנה של הנויות ספרים, דחתה עפרה בטון עוקצני: "שם צריך אותי באמת". עפרה, שהצליחה כמדריכה בתנועת הנוער, ראתה עצמה ממשיכה בחינוך.

כשהגיעו ל"אין אונים", המבוגרים שבין ילדי הקיבוץ היו כבני ארבע, ולעפרה לא נמצא מקום ב"מערכת החינוך". היא הסכימה להמיר את הטיפול בילדים בטיפול בעגלים, נכנסה לרפת ושקעה בניסיון להקטין את תמותת הוולדות, ואף הגיעה להישגים שפורסמו בביתאון "משק הבקר". ברפת הכירה עפרה את גדעון, בן משק ותיק שהגיע לחודשיים עזרה לקיבוץ הצעיר ו"נשאר בינתיים" כמרכז הרפת.

המצב בגבול לא היטיב עם הקיבוץ הקטן. עד מהרה, מרבית חברי הגרעין של עפרה עזבו. לעתים, כשקמו

ביחד, ערבי תרבות בכוחות מקומיים מקוריים

מרחב, מבנה חדר האוכל הישן ששופץ והפך להיות מרכז משפחתי לשעות אה"צ

משתדלים להמעיט בעבודה השכירה, מטעי התמרים

מסתכלים בצלחת

תעודת זהות קיבוצית באווירה קצת אחרת...

"ויסעו מחור הגדגד ויחנו ביטבתה ארץ נחלי מים", נכתב בספר במדבר. ואמנם, החום, האבק, השמש היוקדת והמים המלוחים, לא עמדו בפני מייסדי יטבתה, שגילו מהר את היופי והשלווה הטמונים במקום המרוחק, והפכו אותו לישב משגשג ופורה ומאמין גדול בקיבוץ השיתופי במאה ה-21

ועד קטן, מקבל את כל הנדרש מהקיבוץ, גם כאשר קופת החולים זונחת אותו לאנחות. וכן, אולי גם בגלל המרחק ממרכז הארץ, יש רגישות וחשיבות רבה לנסיעות החברים, המנועים מלהחזיק ברכב פרטי, וכל צרכי הנסיעה, כולל זכאות לטיסות לצפון הארץ, מסור פקים במידת האפשר ע"י הקיבוץ ובמחיר מסובסד.

עוד משהו?

קולטים הרבה משפחות חדשות כל שנה, מתכוננים לכנס המטה השיתופי בנובמבר בערבה שנושאו: מאה השנים הבאות של השיתוף.

- ההכנסות נשאר יציב. כל מה שנופל בהגדרה של "תרבות משותפת" אינו בתשלום החבר, ומהחבר נחסכת הדילמה – מה חשוב יותר – זוג נעליים חדשות או השתפות בחג המשק.
- בעוד שלהורים תפקיד מרכזי בהחלט בחינוך הילד, הקיבוץ הוא שותף מלא, וגם משלם בעבור רוב הפעילויות שיכולות ליפול תחת הכותרת "חינוך", החל מטיטולים לתינוקות, עובר לחוגי העשרה לילדים וכלה בנסיעות לפולין לנערים.
- כמעט כל עניני הבריאות הם עניינה של הקרפ הכללית. חבר הנזקק לטיפול רפואי, מגדול

עונים על השאלון: מאיה שפיר, מזכירת הקיבוץ, וחברים מיטבתה הביאה לדפוס: חי יום טוב ברוכי צילומים: יעקב וייס

מקורות פרנסה מרכזיים:

מחלבה, מזון, תמרים, רפת, שלחין.

יזמויות מיוחדות:

הודיה (סקולנט מעבד תיאבון) – גידול צמח הדומה לקטוס, שעשה עליה מרשימה ממדבריות דרום אפריקה ומצטיין בדיכוי תיאבון ובהגברת אנרגיית הגוף.

חדר אוכל - מתי אוכלים?

שלוש ארוחות ביום, 365 ימים בשנה. חדר האוכל הוא הרבה יותר ממקום למילוי הבטן, מדובר במקום המפגש החשוב ביטבתה.

המנות הכי פופולאריות בחד"א:

נקניקיה בפגי'מה ביום שישי בצהריים.

הנושא החם של השנה בשבילי הקיבוץ:

מי יוצא, באיזו קבוצה, לטיולי משק.

אירוע היסטורי:

מכירת 50% מהמחלבה לשותף חיצוני – שטראוס.

אירוע מעצב: הקמת הקיבוץ בסוף שנת 1957, במקום היאחזות הנח"ל עין רדיאן, ע"י חברי גרעין "מגל וחרב" של התנועה המאוחדת, שהיו אז בני 20, מתלאביב ומרחובות, וקבר צה גדולה מתוכם היו בוגרי בית הספר החקלאי הכפר הירוק.

מה מרכלים עליכם השכנים?

שאנחנו סנובים.

איזה סלבריטיז קשורים בצורה כלשהי לקיבוץ?

חסוי... אסור לספר.

(ואכן, בכל הסודיות: סמוך להופעת "במ" קום" פורסמה בעיתונים ידיעה קצרה על אל"מ א' מיטבתה, מפקדה הנועז היוצא של סיירת מטכ"ל, שזכה לקבל את אות הרמטכ"ל, אותו לא קיבלה הסיירת כבר הרבה שנים, על סדרת פעולות חשאיות ומסוכנות בשטח האויב).

גאוות הקיבוץ:

קיבוץ שמאמין בעתיד הקיבוץ השיתופי במאה ה-21.

אפיונים ואבני דרך:

• ביטבתה לא נפרץ הסכר המפריד הפרדה מורחלת בין גובה ההכנסה שמכניס החבר לגור בה ההוצאה שלו. עיקרון השוויון בחלוקת

גבול שקשה לראות, במיוחד אחרי שיטפונות החורף

טיילתי ראיתי

עוברים את הגבול המערבי

חציית הגבול ע"י אופנוען תושב רמת הנגב לא הייתה הראשונה. הגבול המצרי-ישראלי מסומן ע"י גדר רעועה, כאשר חיילים מצריים, המוצבים לאורכה, מבחינים בכל תנועה לאור היום. המועצה האזורית רמת הנגב יודעת להפעיל "נוהל חצייה", אבל מומלץ לא להגיע למשטרת אל-ערש.

עדין קוה / רביבים

רמת הנגב עלתה לחדשות הביטחון ניות לאחר האירוע של חציית הגבול ע"י אופנוען תושב האזור. לא הייתה זו חציית הגבול הראשונה, ומעניין לספר על המקרים הקודמים.

לפני כחצי שנה החליטו שני נערים מכפר הנוער ניצנה לחוות שתיית קפה במצרים. הם חצו את הגבול במצפור בר-לב. הנערים הוחזרו באותו לילה מוכים וחבולים. את טעמו של הקפה המר הם יזכרו היטב.

לפני כשנתיים עצר אוטובוס של

תיירים על גשר נחל לבן. התיירים

ירדו כדי לעשות את צרכיהם בטבע.

בטעות חצו את גדר הגבול והשומרים

המצרים, החלו להתקרב אליהם. אבל

חיילי צה"ל היו זריזים יותר והצליחו

להסיג את התיירים חזרה

לפני כשנתיים עצר אוטובוס של תיירים על גשר נחל לבן. התיירים ירדו כדי לעשות את צרכיהם בטבע. בטעות חצו את גדר הגבול והשומרים המצרים, החלו להתקרב אליהם. אבל חיילי צה"ל היו זריזים יותר והצליחו להסיג את התיירים חזרה.

האירוע האחרון היה דרמטי יותר. תושב קדש ברנע (מזה תשע שנים!), אופנוען מנוסה, חצה את הגבול בקטע בו נשטפה הגדר בחורף האחרון. האירוע התעצם, היות שקרה ב"יום שחרור סיני" המצויין ע"י המצרים. אקדחו של האופנוען הגביר את החשדות נגדו והוא נלקח לחקירה יסודית במשטרת אל-ערש.

המאמצים שהושקעו בהחזרתו הגיעו עד לנישיא המדינה והביאו לשחרורו לאחר ארבעה ימים, בהם זכה ליחס טוב מצד המצרים.

הגבול המצרי-ישראלי מסומן ע"י גדר רעועה, שחלקים ממנה קרסו או נטחנו לברזל. חיילים מצריים, שמוצבים לאורכה, נראים היטב בניסיעה על כביש המערכת. מצוידים בנשק הם מסיירים רגלית לאורכה ומבחינים בכל תנועה לאור היום. המועצה האזורית רמת הנגב יודעת להפעיל "נוהל חצייה", אבל מומלץ לא להגיע למשטרת אל-ערש.

פסטיבל בלונים פורחים של מחלבת יטבתה בפארק בתמנע

שם קיבוץ: יטבתה.
תאריך לידה: דצמבר 1958.
מספר חברים: 300.
אוכלוסיה כללית: 650.
מספר כלבים: יותר מדי.
מספר חתולים: כמספר הפחים X5.

איזה סלבריטיז קשורים בצורה כלשהי לקיבוץ? חסוי... אסור לספר. (ואכן, בכל הסודיות: סמוך להופעת "במקום" פורסמה בעיתונים ידיעה קצרה על אל"מ א' מיטבתה, מפקדה הנועז היוצא של סיירת מטכ"ל, שזכה לקבל את אות הרמטכ"ל, על סדרת פעולות חשאיות ומסוכנות בשטח האויב)

תרבות משותפת במובנה הרחב ביותר. ביכורי התינוקות על כימת חג השבועות